

La literatura neocatalana

Autor(en): **[s.n.]**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)**

Band (Jahr): **6 (1902)**

PDF erstellt am: **01.06.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-882152>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

La literatura neocatalana.

Ei porscha da sesez in grond interess, de studigiar la gloriosa renaschientscha della literatura catalana en il davos tschentaner. E per ils Romontschs en las alps reticas ha ei in spezial etel, de perseguitar la regeneraziun catalana en las diversas fasas de siu svilup.

Bein ei il diember de quels, che plaidan il catalan, aschi gronds, che ils Retoromontschs san buca secomparegliar cun els. Mo han ils Catalans giu de batter cun enqual obstachel, ed entupau sin via impediments bia pli gronds, che las difficultats, che seopponan als Retoromontschs.

Aunc oz il di vegn ei plidau catalan en otg provincias della Spagna: Gerona, Barcelona, Tarragona, Lerida, Castellon de la Plana, Valencia, Alicante e sin las Balearas; plinavon en il district Alghero sin l'inla Sardinia, per part sin l'insla americana Cuba ed en la republica Argentina. En Frontscha plaida bunamein igl entir departement dellas Pirenèas orientalas catalan. Duront il temps-miez, cura che Neapel e Sicilia eran sut la casa d'Aragonia, fuva era leu il

catalan il lungatg official. El ei dentont disparius cun il segneradi d' Aragonia.

En il 13^{avel} e 14^{avel} tschentaner flureva cun la pussonza aragonesa la scienza e literatura catalana. In grond diember de poets, ils trubadurs, han cantau duront tschentaners en numerusas variontas l' amur, ses plaschers e sias dolurs. Il lungatg, en il qual ils trubadurs cantavan, era buc il vigurus catalan, sco quel resuna en la prosa plein mur e character. Ei era il pli u meins schuber lungatg provenzal, ed auda la poesia dils trubadurs catalans perquei tiella literatura provenzala en il pli lartg sen dil plaid. Cun il svilup dil lungatg catalan ei quel bein vegnius duvraus pli e pli ella poesia; mo era pli tard encurevan ils trubadurs catalans lur ideal tier ils poets de Tulusa, acceptont lur technica e lur reglas poeticas. Dils poets catalans medievals ei il pli distinguu *Auzias March*, che tonscha giu en il temps della Renaissance. Bein negin poet catalan enconoscheva sco el tuts ils secrets della rema. En ina perfetga fuorma, en grondius maletgs, porschan ses *Cants d' amor* e *Cants de mort* patertgaments profunds e veramein poetics.

L' entira forza e bellezza dil reh, viril lungatg catalan semuossa gia bauld en la prosa. Dils numeros romans e dellas novellas catalanas mereta speziala menziun la historia dil valerus cavalier *Tirant lo Blanch*, scretta da *Johanot Martorell* e *Johan de Galba*. Igl autur de Don Quixote numna quella historia „in scazi de plascher ed ina miniera de deletg.“ Ord la pleva de *Ramon Lull* havein nus in roman *Blanquerna* cun ina tendenza religiosa ed ina collecziun de fablas ed historias: *Libre de les maravelles*.

Sco ei era buca de spetgar auter tier in pievel, che ha portau sias armas gloriusement sin las rivas della mar Mediterrana e regieva in temps absolutamein sin quella, ha la historia, che raquenta dals gronds campiuns e lur ovras, anflau tier ils Catalans ina intensiva cultivaziun. Sper la cronica dil retg *Jacme lo Conqueridor* e la cronica de *Bernat Desclot*, mereta honorifica menziun la cronica de *Ramon Muntaner*. La pli interessanta part de quella formscha la raquintaziun, co ils Catalans, menai da Roger de Flor, ein setratgs sin l'insla Morea, co ei han fundau ina gronda societad en la Grezia. Quella cronica, ina dellas pli beinscrettas digl entir temps-miez, ei buca mo in prezius monument historic, mobein in dils pli stupents opus della entira literatura catalana. El ei in meister en igl art de raquintar plasticamein e colurau, limpid e clar, Muntaner, che capeva de menar la plema aschi bein sco la spada.

Ord dis pli grischs e stgirs datescha la cronica, che raquenta dals davos dis dil *Cont d' Urgel*, il qual ha battiu suenter la mort de Martin I per la cruna d' Aragonia.

Dallas biaras traducziuns ord las literaturas anticas e modernas menzionein nus quella dellas metamorfosas d' Ovid, dellas tragedias de Seneca, ded Esop, de Dante, Bocaccio e Petrarca.

Ina completa traducziun della bibla en catalan ord il 15^{avel} tschentaner posseda la biblioteca nazionala a Paris.

Denter las ovras scientificas screttas durant il temps-miez en catalan meretan quellas de *Ramon Lull* in honorific plaz. In spert aschi reh sco original, ha el mo memia savens suondau sia empau selvatgia

fantasia. Siu *Libre de mil proverbis*, ina antologia de sentenzias e proverbis, sco l'apologia encunter ils giedius e mohamedans: *Libre del gentil e dels tres savis*, eran ina lectura fetg apprèziada da ses contemporans. La gronda enciclopedia, che tractescha teologia, filosofia e politica, ord la pleva de *Francesch Eximeniz*, ei deplorablamein mantenida mo per part. Bein in dils pli renomai predicaturs dil temps-miez, s. *Vincent Ferrer*, ha teniu ils biars de ses priedis en catalan; mo quels ein per gronda part ne collezionai ne edî.

Dallas ovras filosoficas e morales porscha il *Somni de Bernat Metge* aunc oz interess. Il poet descriva il siemi, ch'el ha giu en perschun, en il qual il retg Gion I, Orpheus e Tiresias ein vegni e han plidau cun el sur l'olma, sia immortalitat, las femnas, lur buontat e nauschadat. Sper ideas e dilucidaziuns filosoficas anflein nus mordentas e satiricas remarcas sur dils contemporans e lur costums. Stediamein legidas fuvan las allegorias traduidas da *Alfonso de la Torre*, per instruir e divertir il prenci de Viana, fegl de Gion II d'Aragonia.

Speziala menziun meretan il *Consolat de la mar*, ils *Furs de Valencia* ed ils *Costums de Tortosa*. Cont ault ils Catalans tenevan igl agien dretg, vesein nus ord ils sanguinus combats, ch'els han menau pli tard per mantener la veglia constituziun ed ils vegls statuts.

La literatura catalana medievals selai bein comparegliar cun quella de mintga pievel culturin europeic. Maunca ei gie ad ella ne profunditat, ne originalitat, ne fuorma; e quella literatura schava sperar il pli ventireivel svilup. Mo tras l'uniun de Ferdinand d'Aragonia cun Isabella de Castilia ei la Catalonia

curdada pli e pli en dependenza de Castilia. Plaun e plaun ha il catalan en la regenza, en la dertgira ed en la scola fatg plaz al castilian. La centralisaziun politica ed administrativa dil 18^{avel} tschentaner ha sedau tutta breigia, per uniformar la tiara catalana, ed il catalan era squitschaus giu tier in lungatg dil cumin pievel, duvraus mo da quels, che savevan buc il castilian.

Poeticamein paragonescha Jacinto Verdaguer quei trest temps cun ils crius dis d'unviern, nua che l'entira vegetaziun para de morir giu, e tut porscha il trest, solitari aspect d'in senter. ¹⁾

Sco il cont d'in utschi de primavera, che annunzia in meglier temps, ha il sunadur dil Llobregat *Joaquím Rubió y Ors* tras sias canzuns intonau la regieneraziun dil lungatg-mumma. Bein gleiti han auters poets catalans seschau udir, ed en quort temps resunavan canzuns el lungatg vernachel, aschiluntsch sco il catalan tonscha. ²⁾

¹⁾ Ay! per la de Catalunya en que predicavan Sant Vincents Ferrer y Felip de Malla, y escrivían Desclot y Ramón Llull, havía arribat la hivernada cruel que axona 'ls arbres, espampola les vinyes, y despulla de verdor les hortes y jardins, donant á boscos y camps quelcom del aspecte solitari y trist dels cementiris. Una mala-estrungancia terrible li anava llevant les forces, ensemps que li prenia'ls devots. No hi havía remey per ella; los metges aciensats ja no li trobavan lo pols y la donavan per morta. *Mossen Jacinto Verdaguer, Recort Necrológich del Sr. D. Joaquím Rubió y Ors (Memorias de la Acad. de buenas letras de Barcelona, 1902).*

²⁾ Ils principals studis sur la literatura neocatalana ein ils sequents: *J. Rubió y Ors, Breve reseña del actual renacimiento de la lengua y literatura catalanas (Memorias de la Acad. de buenas letras de Barcelona, 1880); Fr. M. Tubino, Historia del renacimiento literario contemporáneo en Cataluña, Beleaes y Valencia, Madrid*

En la literatura gieneralala europeica ha *Jacinto Verdaguer* menau en la renaschenta poesia catalana cun *la Atlántida*, in' ovra, che dat perdetga d' ina virginala, gigantesca forza poetica. Cun sia descripiun, co la Atlantis ei svanida, ha Verdaguer scaffiu in epos cosmogonic, en plan ed executiun persuls en la literatura universalala. Igl ei stau in ventireivel patertgament, de serrar la Atlántida cun raquintar co Cristof Columbus va ora per encurir il niev mund: la nova Atlantis.

Il stupent cant *Canigó* dedichescha Verdaguer alla legiendala de quei quolm, circumdaus dallas pli bialas detgas dil pievel catalan.¹⁾

Las *poesias misticas* de Verdaguer espriman ils profunds e zarts sentiments d' ina olma devoziusa. Quellas canzuns selaian en lur affonila naivitat, passionada amur e plastica forza metter a pèr als megliers conts mistics de tuts temps. Dapi ils bials dis, nua che Verdaguer haveva cun ils auters purs a Riude-

1880; J. Fastenrath, *Catalanische Troubadoure der Gegenwart*, Leipzig 1890; A. Baumgartner S. J., *das Wiederaufleben der catalanischen Poesie, Stimmen aus Maria-Laach* 1890 und 1891; José Leon Pagano, *Attraverso la Spagna letteraria (I Catalani)*, Roma 1902.

¹⁾ Igl uestg de Perpignan di en sia *brev pastoralala*, en la quala el damonda l'almosna dils fideivels pella restauraziun della baselgia claustrala de *S. Martin de Canigò*: Mireu que Canigó es lo bressol de vostra rassa, es la niuada hont s'aplegan las antigas llegendas que'ls vostres cants populars despertan amb tonadas tan anyoradissas y tan dolsas; es per las sevas picas nevadas que volejan los contes maravellosos que vos encantavan de jovenets y que vos alegren encara. Tot l'ingeni de la vostra rassa, tota la poesia de la vostra llengua, totas vostras tradicions religiosas s'entranyan dins aqueixa montanya, y per las ruinas de son antiga basilica.

peras raquintau praulas e cantau canzuns popularas, ¹⁾ ha il genial poet adina manteniu il pli profund sentiment per la poesia populara. Quella predilecziun per il pievel e sia poesia, unida cun la pli caulda carezia per la natira montagnarda dellas Pirenèas, explicheschan a nus il genuin e solet tun, che Verdaguer anfla, per descriver las selvatgias, fessas tschemas e las verdas pradas dellas Pirenèas, las detgas, ils usits e las fiastas dils habitonts dellas beadas costas dil Montserrat.

Ord il bi curtin della poesia neocatalana, flurius si ella secunda mesadat dil secul passau, volein nus mo aunc numnar entgins dils pli distingui auturs.

Ina atgna, originala figura ei *Angel Guimerà*, igl autur dellas meglieras tragedias catalanas; sias canzuns formeschan in ornament della poesia neocatalana. Igl ei ina surabundonta forza, cun la quala quei poet capescha, de dar veta e saun, glisch ed umbriva a tut quei ch'el lai sesalzar avon nos egls. Guimerà semeglia il grond poet florentin en il terribel realismus, che sespiarda mai, era cura ch'el descriva las scenas las pli fantasticas, funebras e sgarscheivlas.

Igl indomptabel, losch spert catalan s'exprima en las poesias de *Francesch Matheu*, che ha cantau il grondius cont dils frars latins, ord mintga strofa dil qual nus cartein ded udir il clar tien digl itschal catalan, aschi temius el miez-temps.

Cheu seigi aunc numnau *Joan Planas*, il cantadur de Nossadunna dil Montserrat: *Teodor Llorente*

¹⁾ Verdaguer raquenta sez: Quan, cap al vespre, ab les eynes á coll, tot xano xano, ens ne tornavan á la masía, re-filant cansons de l'antigor, *que son la mera llet . . .*

e *Apeles Mestres*. Sco auturs dramatics e poets lirics han in meritau num *Víctor Balaguer* e *Frederich Soler*.

In poet de rara verdat, en las ovras dil qual insenta il tratsch catalan, ei *Joan Maragall*.

La adina frestga fontauna della poesia catalana anflein nus en la carezia per la buna tiara catalana. En l'entusiastica canzun de *Joseph Marti y Folguera*, en il pietus cont de *Antoni Careta*, entupein nus, sco tier tuts ils auters poets catalans, variaziuns de quei profund patriotismus, de quella passionada carezia per il lungatg-mumma, alla quala *Cárlos Buenaventura Aribau* ha dau igl emprem lieunga, cantont:

la llengua d'aquells sabis

*Que ompliren l'univers de llurs costums é lleys,
La llengua d'aquells forts que acataren los reys,
Defengueren llurs drets, venjaren llurs agravis.*

Maun en maun cun la renaschenta giuvna literatura ei iu in attent e nunstuncienteivel studi della literatura populara, dellas canzuns e poesias medievas. Era tier ils Catalans ha il spert romantic, che characterisescha l'emprema mesadat dil secul passau, giu la pli benedida influenza sin il svegl e la fortificaziun dil spert nazional. Denter ils numerus scrutaturs catalans sedistinguan *Milà y Fontanals*, enconoschents tras sias classicas lavurs sur la poesia catalana medievals e sia aschi perfetga ediziun de canzuns popularas catalanas; e *Mariano Aguiló y Fuster*, che ha en sia *Biblioteca catalana*, siu *Cançoner* e sia *Biblioteca de obretes singulars del bon temps de nostra lingua materna* publicau ils pli interessants monuments della veglia literatura catalana.

Tiara e gliout dellas Pirenèas descriva fideivla-
mein en ses maletgs plein veta e colur *J. Massó
Torrents*.

Il grond diember de romans e novellas, la reha
publicistica e las biaras ovras scientificas, producidas
el davos miez secul, lai il graschel plaz, che stat en
nossa disposiziun, buca pli tractar. Nus stuein se-
contentar, de haver dau al lectur ina fleivla idea dalla
palpitonta, frontscha veta literara catalana.

Las suondontas traducziuns de *Rev. Florin Cama-
thias* porschan al lectur ina megliera e pli giesta idea
dalla poesia neocatalana, che quei che excurs historics
e reflexiuns literaras san dar; tont pli ch' il poet de
Breil ha capiu, de schar plidar la musa catalana en
schubra viarva romontscha.

